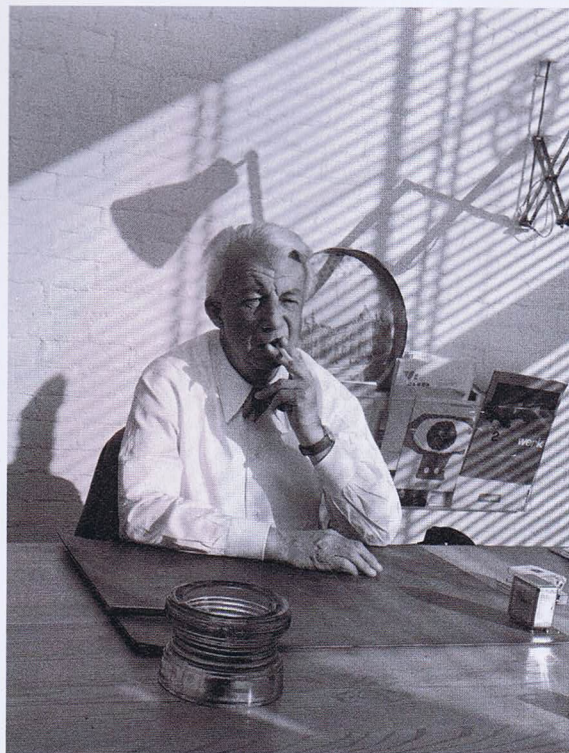

De kunstcritiek van na de oorlog: een wereld terug van weggeweest

Picasso was 'een opgeblazen kikker, een alerkolossaalst opgeblazen Gargantua van een kikker, aan welke zelfkant duizenden en duizenden sous-Picasso's en kunstluizen zich vasthaken,' schreef J.M. Prange, de kunstcriticus van *Het Parool* die in de jaren vijftig fel tegen de abstracte kunst was. Het meeste van wat Prange heeft geschreven rust in de leggers van *Het Parool*, maar een verrassend initiatief heeft er nu voor gezorgd dat toch nog het een en ander van hem gelezen kan worden. En niet alleen van hem, maar van alle kunstcritici uit de twintigste eeuw. In maar liefst elf delen zal een beeld van de hele beeldende kunstcritiek worden gegeven. Voor de eerste delen (uitgegeven door nai010 uitgevers) hebben Peter de Ruiter en Jonneke Jobse kritieken en artikelen over kunst van na de oorlog geselecteerd: *De schilderkunst in een kritiek stadium? Critici en debat over realisme en abstractie in een tijd van wederopbouw en Koude Oorlog 1945-1960*, en een tweede deel: *De terugkeer van het schilderen. Kunstkritische opvattingen over een ijzersterk medium 1975-1989*.

Het verrassende is dat krantenartikelen die normaal in de vergetelheid raken hier ineens hun rechtmatige betekenis krijgen: ze zijn werkelijk van groot belang geweest voor het onafgebroken nadenken en discussiëren over moderne kunst. Er was in de kunst na de oorlog niets meer zeker. Alles moest opnieuw worden geijkt, terwijl men het niet eens was over de ijkstof, de kunstzinnige waarden. In *De Groene Amsterdammer*, *Vrij Nederland*, *Algemeen Handelsblad*, *Haagse Post*, de *Volkskrant*, *Trouw*, *Het Parool* en *De Telegraaf* ging het daar aan de lopen-

ELI VAN ZACHTENWIJH

Stedelijk Museum-directeur Willem Sandberg was de boksbal van de kunstcritiek

de band over, met de modernistische Stedelijk Museum-directeur Willem Sandberg als boksbal. Zelf schreef Sandberg in 1957 het opwekkende boekje *De vitaliteit van de kunst*, dat je als antwoord zou kunnen beschouwen op *De schilderkunst in een kritiek stadium*, waarin Carel Willink zijn eigen pessimistische realisme verdedigde (1950). Maar vooral op *De God Hai-Hai en rabarber. Met het kapmes door de jungle der moderne kunst* van J.M. Prange (1957). Er waren geheide tegenstanders van de moderne kunst als Prange, maar ook Charles Wentinck, Magda van Ernde Boas en de katholieken Jan Engelman en Gabriël Smit. Genuanceerd was Lambert Tegenbosch. Een gematigde voorstander was W. Jos de Gruyter, hartstochtelijke voorstanders waren A.M. Hammacher, Gerrit Kouwenaar, Wim Beeren, George

Lampe en Cees Doelman, een niet zo bekende, maar voorbeeldige criticus van de *NRC*. De Ruiter en Jobse brengen in deze eerste twee delen de kunstcritiek voortreffelijk in kaart met een selectie uit de stukken en met afgewogen karakteristieken van de critici. Museumdirecteuren en galeriehouders blijken niet zelden op de kunstcritiek vooruit te lopen. In het deel over de jaren zeventig en tachtig, de tijd van de terugkeer van de schilderkunst met Baselitz, Kiefer, Polke en anderen, was geen enkele kunstenaar zeker van zijn zaak. Vond Rudi Fuchs Jannis Kounellis de interessantste kunstenaar van zijn tijd, dan was daar wel Carel Blotkamp om hem 'een betere interieurverzorger' te noemen. Werd Jean-Michel Basquiats graffitikunst voortijdig opgemeld, dan schreef Ron Kaal dat het kunst was 'zo ondiep als de verfhuid'. Met de jaren zeventig en tachtig keren we terug naar de tijd dat Paul Groot de kunstcritiek onveilig maakte met zijn door Jean Baudrillard beïnvloedde onbegrijpelijke stukken in het *Museum-journaal* (in 1982 belachelijk gemaakt door Gerrit Komrij in zijn *Brandende Kwestie*), Anna Tilroe haar geëngageerde stukken begon te schrijven, verzamelaar Martijn Sanders 'verontwaardigd' was bij het zien van Kiefer en Baselitz, en de kunstcritiek afkomstig was van Janneke Wesseling, Alied Ottevanger, Lily van Ginneken, Philip Peters, Ron Kaal, Gijs van Tuyl, Evert van Straaten, Antje von Graevenitz en Ella Reitsma, terwijl *Metropolis M* niet erg kritisch, maar beschrijvend, de moderne kunst in kaart bracht. Met deze ook goed geïllustreerde boeken keert de hele weggezakte kunstwereld van de tweede helft van de vorige eeuw terug. ■

Carel Peeters' literaire kroniek verschijnt maandag en vrijdag om 15.00 uur op www.vn.nl/boeken